

бастады. Мұндай қадамның объективті қажеттілігі әлемдік экономикалық дамудың барлық барысына байланысты болды, ол туындаған өзекті мәселелерден туындады, оларды мемлекеттер жалғыз немесе халықаралық еңбек бөлінісінің ескі жүйесі негізінде шеше алмайды.

Әдебиеттер

1. Гельвановский М. И. халықаралық интеграция: жаһандану жағдайында бәсекеге қабілеттілікті арттыру проблемасының әдіснамалық аспектілері // Қазақ Экономикалық хабаршысы. - Алматы: Қазақстан экономистер қауымдастығы, 2017. - №1-2. - 2-14 Б.

2. Ақпараттық сайт: <http://www.nsf.gov/statistics/seind12/pdf/overview.pdf>, қол жеткізілген күні 04.04.2019

3. Стиглиц Дж., Чарлтон Э. Барлығына арналған Әділ сауда. Сауда дамуға қалай ықпал ете алады. – М.: "бүкіл әлем" басылымы, 2021. – 280 б.

Сансызбай Ж., Мажкенова А., 1 курс (Қарағанды Бөкетов университеті)
Ғылыми жетекші – аға оқытушы Ескендір Н.Н.

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА БИЗНЕСІ: АҒЫМДАҒЫ ЖАҒДАЙЫ МЕН БОЛАШАҒЫ

Бүгінде шағын және орта бизнес Қазақстан экономикасының маңызды элементіне айналууда. Олар жұмыс орындарын құруда, ЖІӨ-ні ұлғайтуда және аймақтық экономиканы дамытуда шешуші рөл атқарады. Шағын және орта бизнесті қалыптастыру және дамыту мемлекет үшін басым міндеттер болып табылады. Қазақстан арнайы қаржылық бағдарламалар, салықтық артықшылықтар және басқа да ынталандырулар арқылы шағын және орта кәсіпорындардың дамуын белсенді қолдайды. Алайда, осыған қарамастан, шағын және орта бизнес әлі де күрделі тіркеу және лицензиялау процедуралары, жоғары бюрократия, қаржыландырудың жетіспеушілігі және нарыққа қол жетімділіктің шектелуі сияқты бірқатар қиындықтарға тап болады.

Мақаланың мақсаты Қазақстандағы шағын және орта бизнестің ағымдағы жағдайы мен болашағын зерттеу болып табылады.

Шағын бизнес инвестициялардың аздығымен, операциялардың ауқымымен және қызметкерлер санымен сипатталатын кәсіпкерлік қызмет санатына жатады. Әр түрлі елдерде және салаларда шағын бизнесті анықтаудың әртүрлі критерийлері болуы мүмкін, бірақ жалпы көрсеткіштерге қызметкерлер саны (әдетте 250-ден аз) және жылдық кірістер (әдетте белгілі бір ақшалай мәннен аз) кіреді. Шағын бизнес әдетте бір немесе бірнеше иелері басқаратын тәуелсіз кәсіпорын болып табылады. Кейбір жағдайларда заңды тұлға ретінде тіркелуі мүмкін, бірақ ол жеке тұлға ретінде де жұмыс істей алады.

Екінші жағынан, орта бизнес Шағын бизнеске қарағанда көбірек инвестициялар, операциялар ауқымы және қызметкерлер саны бар ірі кәсіпкерлік құрылымдарды білдіреді. Шағын бизнес сияқты, орта бизнесті анықтау критерийлері ел мен салаға байланысты өзгеруі мүмкін, бірақ әдетте қызметкерлердің көп санын (бірнеше жүзден бірнеше мыңға дейін) және жылдық кірісті (әдетте белгілі бір ақшалай мәннен жоғары) қамтиды.

Орта бизнес көбінесе басқарудың әртүрлі деңгейлері мен мамандандырылған бөлімдерді қамтитын үлкен ұйымдық құрылымға ие. Ол сондай-ақ әртүрлі аймақтарда немесе елдерде жұмыс істейтін бірнеше филиалдарды немесе филиалдарды қамтуы мүмкін. Орта бизнес әдетте тұрақты және шағын бизнеске қарағанда өсу мен дамудың үлкен мүмкіндіктеріне ие.

Қазақстан Республикасы Ұлттық Статистика Бюросының мәліметтерінше Қазақстанда 2022 жылы жұмыс істеп тұрған ШОК субъектілерінің саны 27,0 %-ға өсті және жыл соңына қарай 1819 мыңға жетті. Тіркелгендер қатарындағы жұмыс істеп тұрған ШОК субъектілерінің үлесі 89,7 %, бұл 2021 жылғы көрсеткіштен 5,3 пайыз тармаққа жоғары.

ШОК субъектілерінің құрылымында ұйымдық-құқықтық нысандар бойынша заңды тұлға нысанындағы ШОК кәсіпорындарының саны 41,0 мыңға ұлғайды. ШОК субъектілерінің жалпы құрылымында олардың үлес салмағы 18,9 %-ға дейін төмендеді.

Шағын және орта кәсіпкерлікте жұмыспен қамтылғандар саны жыл ішінде 18,3%-ға өсіп және 01.01.2023 жылғы 4 110 мың адамға жетті. Жұмыспен қамтылған халық ішінде ШОК-та жұмыспен қамтылғандардың жалпы үлесі 01.01.2023 жылы ел бойынша 6,3 пайызға көтеріліп, 45,8%-ға жетті.

ШОК субъектілері 2022 жыл ішінде шығарған өнімдер 59,2 трлн теңгеден асты. 2021 жылмен салыстырғанда ШОБ өнімінің салыстырмалы бағамен 38,2%-ға артуы тіркелді. Елдің жалпы ішкі өніміндегі ШОК ЖҚК үлесі 2022 жылдың қорытындылары бойынша 36,5 % деңгейінде бағаланады, бұл 2021 жылдың көрсеткішінен 3,2 пайыздық тармаққа жоғары.

Қазақстанда шағын және орта бизнесті дамытудың негізгі проблемаларының бірі қолжетімді қаржыландырудың болмауы болып табылады. Банктік несиелер көптеген кәсіпкерлер үшін күрделі және қолайсыз нұсқа болып табылады, өйткені жоғары пайыздық мөлшерлемелер мен қарыз алушыларға қатаң талаптар қойылады. Шағын және орта компаниялар өз бизнесін кеңейту және дамыту үшін венчурлық капитал мен инвестициялардың жетіспеушілігіне тап болады.

Мәселелердің бірі-жоғары білікті кадрлардың жетіспеушілігі. Қазақстан шағын және орта кәсіпорындарда жұмыс істеу үшін қажетті дағдылары мен білімі бар мамандардың тапшылығын сезінуде. Қолжетімді білімнің болмауы және кадрларды даярлау жүйесінің жеткіліксіз дамуы бизнес пен инновациялардың дамуын шектейді.

Сондай-ақ, шағын және орта бизнесті дамыту үшін әлсіз инфрақұрылым бар. Қол жетімді кеңселер мен қоймалардың жетіспеушілігі, энергия мен көлікке қол жетімділіктің шектелуі және тиімді логистикалық шешімдердің болмауы компаниялардың өсуі мен дамуын қиындатады.

Жалпы, Қазақстанда шағын және орта бизнесті дамыту қолайлы кәсіпкерлік орта құру және инвестициялар тарту үшін шешілуі қажет бірқатар қиындықтармен қатар жүреді. Бұған қаржыландыруға қол жетімділікті жеңілдету, салық жүйесін жеңілдету, заң жүйесі мен білім беруді жақсарту және шағын және орта бизнесті қолдау үшін инфрақұрылымды дамытуға инвестиция салу шаралары кіреді.

Қазақстанда шағын және орта бизнесті дамыту перспективалары жоғары. Соңғы жылдары ел Үкіметі кәсіпкерлікті дамытуды ынталандыруға бағытталған бірқатар шараларды қабылдай отырып, экономиканың осы секторын белсенді қолдайды.

Қазақстандағы шағын және орта бизнесті қолдаудың маңызды факторларының бірі бизнес-рәсімдерді жеңілдету және әкімшілік кедергілерді азайту болып табылады. Үкімет лицензиялар мен рұқсат беру рәсімдерінің санын қысқарту, сондай-ақ оларды алу мерзімдерін қысқарту бойынша белсенді жұмыс жүргізуде. Бұл кәсіпкерлерге өз бизнесін тезірек бастауға және оның дамуына назар аударуға мүмкіндік береді.

Бұдан басқа, Қазақстан Үкіметі кәсіпкерлердің қаржы ресурстарына қолжетімділігін арттырады. Шағын және орта бизнеске қаржылық қолдау көрсететін әртүрлі несиелік бағдарламалар мен кепілдік қорлары құрылды. Бұл кәсіпкерлерге өз бизнесін кеңейту және жаңа технологияларды енгізу үшін қажетті қаражат алуға мүмкіндік береді.

Қазақстанда шағын және орта бизнесті дамытудың маңызды факторы өткізу нарықтарына қолжетімділік болып табылады. Үкімет жолдарды, әуежайларды, теміржол желісін және логистикалық орталықтарды салу мен жаңғыртуды қоса алғанда, кәсіпкерлікті дамыту үшін қолайлы инфрақұрылым құру бойынша белсенді жұмыс істеуде. Бұл тауарлар мен қызметтерді тұтынушыларға тек ел ішінде ғана емес, одан тыс жерлерде де жеткізудің жақсартылған мүмкіндіктерін ұсынады.

Сондай-ақ, Қазақстан цифрлық экономиканы белсенді дамытып жатқанын атап өткен жөн. Бұл шағын және орта бизнес үшін жаңа мүмкіндіктер туғызады, өйткені ол өз қызметін электрондық платформалар мен интернет-дүкендер арқылы оңай жүзеге асыра алады. Жаңа

ақпараттық технологияларды енгізу кәсіпкерліктің тиімділігін арттыруға көмектеседі және жаңа нарықтық мүмкіндіктер туғызады.

Жалпы, Қазақстанда шағын және орта бизнесті дамыту перспективалары өте маңызды деп айтуға болады. Үкімет бұл секторды белсенді түрде қолдап, оның дамуына қолайлы жағдай жасайды. Осының арқасында кәсіпкерлердің табысқа жету мүмкіндігі бар және өз бизнесінің одан әрі өсуі мен ілгерілеуіне сене алады.

Әдебиеттер

1. Қазақстан мен оның өңірлеріндегі шағын және орта кәсіпкерліктің даму жағдайы туралы есеп//.-<https://damu.kz/>

Сарсенова А., Серикова Ж., 2 курс (Карагандинский университет Букетова)

Научный руководитель – м.э.н., ст. преподаватель Мусина С.Т.

ВЗАИМОСВЯЗЬ МЕЖДУ ЭКОНОМИЧЕСКИМ РОСТОМ И БЛАГОСОСТОЯНИЕМ НАСЕЛЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Исследование взаимосвязи между экономическим ростом и благосостоянием населения является ключевым направлением современной социально-экономической науки. Республика Казахстан – стремительно интегрирующийся в мировую экономическую систему, анализ взаимосвязи приобретает особую значимость. Несмотря на обширные исследования на эту тему в мировой практике, контекстуальные особенности каждой страны требуют индивидуализированного подхода к анализу.

Экономический рост – это увеличение производства экономических товаров и услуг за один период времени по сравнению с предыдущим периодом. Его можно измерить в номинальном или реальном (с поправкой на инфляцию) выражении. Традиционно совокупный экономический рост измеряется в ВВП на душу населения, хотя иногда используются альтернативные показатели [1]. Благосостояние – это обеспеченность семьи, отдельной личности, социальной группы, класса и населения в целом в государстве жизненно-необходимыми потребностями (духовными, материальными, социальными). Основным элементом благосостояния – дифференциация и уровень доходов населения. Благосостояние граждан Республики Казахстан – это комплексный показатель, отражающий уровень материального, социального и экономического благополучия населения. Оно зависит от множества факторов и может измеряться различными способами, такими как доходы населения, уровень занятости, доступность социальных услуг, уровень образования и здравоохранения, а также уровень удовлетворенности жизнью. В нашем исследовании мы используем такие показатели как: объем ВВП, номинальные денежные доходы в среднем на душу населения, объем услуг по трудоустройству и их взаимосвязь.

Наше исследование основывалось на официальных данных, анализ проводился по данным показателей за 2018–2022 гг. (Таблица 1)

Таблица 1

Данные показателей за период 2018–2022 гг.

Год	Объем валового внутреннего продукта (ВВП) по отчетным данным, млн.тг.	Номинальные денежные доходы в среднем на душу населения, тг.	Объем услуг по трудоустройству, млн.тг
2018	61819536,4	93135	314721,2
2019	69532626,5	104282	392235,1
2020	70649033,2	116258	303495,2
2021	83951587,9	130616	352720,8
2022	103765518,2	154417	481893,0